

Декларација за медиумско известување во врска со кривични постапки

(Усвоена од страна на Комитетот на министри на 10. јули 2013 г. на 848-та средба на замениците министри)

Комитетот на министри на Советот на Европа,

Повикувајќи се на заложбата на земјите-членки кон основното право на слободата на изразувањето, како што е гарантирано во членот 10 од Конвенцијата за заштита на човековите права и фундаментални слободи (во понатамошниот текст: Конвенцијата);

Повторувајќи дека правото на слободата на изразувањето и информирањето претставува еден од суштинските темели на демократското општество и еден од основните услови за неговиот напредок и за развојот на секој поединец, како што е изразено во Декларацијата за слободата на изразувањето и информирањето од 1982 г.;

Повикувајќи се на заложбата кон основното право на презумпцијата на невиност и на правично судење според членот 6 од Конвенцијата и основното право на почитување на приватниот и семејниот живот според членот 8 од Конвенцијата;

Повикувајќи се понатаму на правото на медиумите и новинарите да создаваат професионални здруженија, како што се гарантира со правото на слободата на здружување според членот 11 од Конвенцијата, што претставува основа за саморегулирање на полето на медиумите;

Земајќи ги предвид можните конфликтни интереси заштитени со членот 6, 8 и 10 од Конвенцијата и неопходноста да се урамнотежат овие права во поглед на фактите за секој поединечен случај, со должно внимание кон надзорната улога на Европскиот суд за човекови права во обезбедувањето на почитување на заложбите според Конвенцијата;

Земајќи ја предвид и вредноста што може да ја имаат саморегулацијата од страна на медиумите и корегулацијата при ваквото урамнотежување;

Свесни за многуте иницијативи што медиумите и новинарите во Европа ги преземаат за да промовираат одговорно практикување на новинарството, било преку саморегулација или во соработка со државата преку корегулаторни рамки;

Свесни и за потребата да се развие информирана дебата за заштита на засегнатите права и интереси во контекст на медиумското известување поврзано со кривичните постапки;

Со желба да се зајакне одговорното практикување на новинарството во овој контекст, особено преку промоција на усвојувањето на добра пракса од страна на медиумите преку етичките кодекси или други иницијативи;

Засегнати од сè поголемата комерцијализација на информациите во контекст на кривичните постапки;

Со желба, во исто време, да се негува правото на слободата на изразувањето и информирањето во однос на кривичните постапки, особено преку обезбедување пристап од страна на медиумите кон таквите постапки;

Повикувајќи се на Резолуцијата (74) 26 за правото на одговор – позицијата на поединецот во однос на печатот, Препораката бр. (85) 11 за позицијата на жртвата во рамката на кривичното право и постапката, Препораката бр. Р (97) 13 во врска со заплашување сведоци и правата на одбраната, Препораката бр. Р (97) 21 за медиумите и за промоцијата на култура на толеранција и Препораката Р (2000) 7 за правото на новинарите да не ги обелоденуваат своите извори на информации;

Имајќи ја предвид Резолуцијата бр. 2 за новинарските слободи и човековите права усвоена на Четвртата европска министерска конференција за политиките на мас-медиумите (Краков, јуни 2000г.);

Свесни за семинарите за медиумска саморегулација, организирани од страна на Управниот комитет за мас-медиуми во Стразбур, на 7 и 8 октомври 1998г., како и од страна на Европската комисија и Германија во Сарбрукен, од 19 до 21 април 1999г.;

Свесни за јавната консултација со медиумските професионалци што ја спроведе Управниот одбор за мас-медиуми во јануари 2002г.,

Ги повикува земјите членки:

1. да го поттикнат одговорното известување за кривичните постапки во медиумите со тоа што ќе ја поддржат обуката на новинарите на полето на правото и судските постапки, во соработка со медиумите и нивните професионални организации, образовни институции и судови, до тој степен да се разберат судските постапки и правата и интересите на странките во кривичните постапки и државата, а кои се засегнати во текот на таквите постапки;

2. да дадат поддршка за саморегулаторните иницијативи преку кои медиумите ги дефинираат професионалните етички стандарди во однос на медиумските извештаи за кривичните постапки, со цел да се обезбеди почитување на начелата што се содржат во Препораката [Rec\(2003\)13](#) на Комитетот на министри кон земјите членки, за обезбедување информации преку медиумите за кривичните постапки;

3. да бараат соработка со саморегулаторните тела на полето на медиумите;

4. да ги вклучат професионалните здруженија на полето на медиумите во релевантните законодавни процеси во врска со медиумското известување, на пример преку расправи или консултации;

5. оваа Декларација да им ја стават на располагање на јавните органи и судовите, како и на медиумите, новинарите и нивните професионални организации.

Ги повикува медиумите и новинарите:

1. да се организираат во доброволни професионални здруженија и да негуваат паневропска соработка помеѓу таквите здруженија;

2. да изработат професионални етички насоки и стандарди за новинарите, особено во однос на медиумските известувања за кривичните постапки, таму каде што такви насоки и стандарди сè уште не постојат, како и да негуваат сообразност со таквите професионални етички насоки и стандарди;

3. во своите известувања и осомничените и обвинетите да ги третираат како невини сè додека не бидат прогласени за виновни од страна на судот, земајќи предвид дека го уживаат тоа право според Член 6 од Конвенцијата;

4. да го почитуваат достоинството, безбедноста и, освен во случај на информација од јавен интерес, правото на приватност на жртвите, тужителите, осомничените, обвинетите, осудените лица и сведоците, како и на нивните семејства, според гаранциите во Член 8 на Конвенцијата;

5. да не се повикуваат на претходни сторени дела на дадено лице, освен ако тоа не е од јавен интерес, или пак повторно станало јавен интерес;

6. да бидат чувствителни за интересите на малолетниците и другите ранливи лица вклучени во кривичните постапки;

7. да избегнуваат да прејудиираат кривични постапки и судски постапки;

8. да избегнуваат прејудиирани и пејоративни упатувања во своите известувања за кривичните постапки, во случаи каде што е веројатно дека ќе предизвикаат ксенофобија, дискриминација или насилство;

9. известувањето да им го доверуваат на новинари со соодветна обука за оваа материја.

СОВЕТ НА ЕВРОПА

КОМИТЕТ НА МИНИСТРИ

Препорака Rec(2003)13 на Комитетот на министри до земјите членки за обезбедување информации преку медиумите за кривични постапки

(Усвоена од страна на Комитетот на министри на 10 јули 2003г. на 848-та средба на замениците министри)

Комитетот на министри, според одредбите во Член 15. б од Статутот на Советот на Европа,

Сметајќи дека целта на Советот на Европа е да се постигне поголема обединетост помеѓу неговите членки со цел штитење и реализација на идеалите и начелата коишто се нивно заедничко наследство;

Повикувајќи се на заложбата на земјите членки кон основното право на слободата на изразувањето, како што е гарантирано во Член 10 од Конвенцијата за заштита на човековите права и фундаментални слободи (во понатамошниот текст: Конвенцијата), кое претставува еден од суштинските темели на демократското општество и еден од основните услови за неговиот напредок и за развојот на секој поединец;

Потсетувајќи дека медиумите имаат право да ја информираат јавноста поради правото на јавноста да добива информации, вклучително и информации за работи од јавен интерес, според Член 10 од Конвенцијата, како и дека тие имаат професионална должност тоа да го прават;

Потсетувајќи дека правата на пресумпцијата на невиност, на правично судење и на почитување на приватниот и семејниот живот според членовите 6 и 8 од Конвенцијата претставуваат основни услови кои мора да се почитуваат во секое демократско општество;

Нагласувајќи ја важноста на медиумското известување во информирањето на јавноста за кривичните постапки, правејќи ја видлива функцијата на кривичното право да одврка од сторување дела, како и во обезбедувањето јавен надзор во функционирањето на казнено-правниот систем;

Земајќи ги предвид можните конфликтни интереси заштитени со членот 6, 8 и 10 од Конвенцијата и неопходноста да се урамнотежат овие права во поглед на фактите за секој поединечен случај, со должно внимание кон надзорната улога на Европскиот суд за човекови права во обезбедувањето почитување на заложбите според Конвенцијата;

Повикувајќи се понатаму на правото на медиумите и новинарите да создаваат професионални здруженија, како што се гарантира со правото на слободата на здружувањето според членот 11 од Конвенцијата, што претставува основа за саморегулирање на полето на медиумите;

Свесни за многуте иницијативи што медиумите и новинарите во Европа ги преземаат за да промовираат одговорно практикување на новинарството, било преку саморегулација или во соработка со државата преку корегулаторни рамки;

Со желба да развие информирана дебата за заштита на засегнатите права и интереси во контекст на медиумското известување поврзано со кривичните постапки, како и да се негува добра пракса ширум Европа, а во исто време да се обезбеди пристап за медиумите до кривичните постапки;

Повикувајќи се на Резолуцијата (74) 26 за правото на одговор – позицијата на поединецот во однос на печатот, Препораката бр. (85) 11 за позицијата на жртвата во рамката на кривичното право и постапката, Препораката бр. Р (97) 13 во врска со заплашување сведоци и правата на одбраната, Препораката бр. Р (97) 21 за медиумите и за промоцијата на култура на толеранција;

Нагласувајќи ја важноста на заштита на новинарските извори на информации во контекст на кривичните постапки, во согласност со Препораката Р (2000) 7 за правото на новинарите да не ги обелоденуваат своите извори на информации;

Имајќи ја предвид Резолуцијата бр. 2 за новинарските слободи и човековите права усвоена на Четвртата европска министерска конференција за политиките на мас-медиумите (Прага, декември 1994г.), како и Декларацијата за медиумските политики на утрешнината, усвоена на Шестата европска министерска конференција за политиките на мас-медиумите (Краков, јуни 2000г.);

Потсетувајќи дека оваа препорака нема намера да ги ограничува стандардите што се веќе на сила во земјите членки, а чијашто цел е заштита на слободата на изразувањето,

Препорачува, истовремено признавајќи ја разноликоста на националните правни системи во врска со кривичната постапка, владите на земјите членки да:

1. ги преземат или спроведат, според дадените околности, сите мерки кои ги сметаат за неопходни во поглед на спроведувањето на начелата во додатокот кон оваа препорака, во рамките на границите на своите дадени уставни одредби,

2. широко да ја дистрибуираат оваа препорака и нејзините начела во Додатокот, онаму каде што е потребно и проследено со превод, како и

3. да им ги обзнанат на судските органи и полициските служби и да им ги стават на располагање на репрезентативните организации на адвокатите и медиумските професионалци.

Додаток кон Препораката Рес(2003)13

Начела за медиумско информирање во врска со кривични постапки

Начело 1 - Јавно информирање преку медиумите

На јавноста мора да ѝ се овозможи да биде информирана за работата на судските органи и полициските служби преку медиумите. Затоа, новинарите мора да можат слободно да известуваат и коментираат во однос на функционирањето на казнено-правниот систем во рамките на ограничувањата според следниве начела.

Начело 2 - Пресумпција на невиноста

Почитувањето на начелото за пресумпција на невиноста претставува составен дел од правото на правично судење. Следствено на тоа, мислењата и информациите во врска со тековни кривични постапки може да се пренесуваат или проследуваат преку медиумите само кога со тоа нема да се повреди пресумпцијата на невиност на осомниченото или на обвинетото лице.

Начело 3 - Точност на информациите

Судските органи и полицијата треба да им ги даваат на медиумите само проверените информации или информациите коишто се засноваат врз разумни претпоставки. Доколку станува збор за последново, тоа треба јасно да им се даде до знаење на медиумите.

Начело 4 - Пристап до информации

Кога еден новинар се здобил со одредени информации од судските власти или од полициските служби на законит начин во рамките на тековна кривична постапка, судските власти и полициските служби треба да им ја стават таквата информација на располагање на сите новинари коишто ја побарале или ја бараат.

Начело 5 - Начини на известување на медиумите

Кога судските власти и полициските служби решиле самите да им даваат на медиумите информации во контекст на тековна кривична постапка, тие информации треба да се даваат без дискриминација и што е можно почесто преку соопштенија за печатот, конференции за печатот преку овластени службеници или на друг официјален начин.

Начело 6 - Редовно информирање во текот на кривичните постапки

Во контекстот на кривични постапки од јавен интерес или други кривични постапки коишто го добиле интересот на јавноста, судските органи и полициските служби треба да ги информираат медиумите за нивните главни дејствија сè додека со тоа не се повредува тајноста на истрагата и полициската работа или не се одолговлекува или спречува резултатот од постапката. Кога станува збор за кривични постапки што се одвиваат во текот на долг период, медиумите треба да се информираат редовно.

Начело 7 - Забрана за експлоатација на информациите

Судските органи и полициските служби не треба да ги експлоатираат информациите за тековните кривични постапки за комерцијални цели, освен за оние што се неопходни за спроведувањето на правото.

Начело 8 - Заштита на приватноста во контекст на тековна кривична постапка

Информирањето за осомничени, обвинети или осудени лица или за други странки во кривичната постапка треба да го штити нивното право на приватност во согласност со членот 8 од Конвенцијата. Посебно заштитени треба да се малолетните или други ранливи лица, како и жртвите, сведоците и семејствата на осомничените, обвинетите и осудените лица. Во сите случаи треба да се обрне особено внимание на негативните последици што би можеле да се постигнат со откривањето на идентитетот на лицата од претходниот став.

Начело 9 - Право на исправка или право на одговор

Без да е во спротивност со достапноста на други правни лекови, секој човек којшто подлегнал на неточно или клеветничко медиумско известување во контекст на кривична постапка треба да има право на исправка или одговор кај засегнатиот медиум. Правото на исправка треба да му се обезбеди и во врска со соопштенија за печатот што содржат неточни информации, а се издадени од судските власти или од полициските служби.

Начело 10 - Спречување на судско влијание

Во контекстот на кривичната постапка, а особено кога станува збор за порота или за судии-поротници, судските власти и полициските служби треба да се воздржуваат од јавно обзнанување на информации коишто би можеле суштествено да влијаат врз правичноста на постапката.

Начело 11 - Јавност на претходната постапка

Кога обвинетиот може да докаже дека постои голема веројатност со информирањето да се повреди неговото право на правично судење, тој треба да има право на ефективен правен лек.

Начело 12 - Пристап на новинари

На новинарите треба да им се дозволи да присуствуваат на јавните судски рочишта и на јавното објавување на пресудата без дискриминација и без претходно да им се бара акредитација. Новинарите не смеат да се исклучуваат од судските рочишта освен доколку не е исклучена јавноста во согласност со членот 6 од Конвенцијата.

Начело 13 - Новинарски пристап до судниците

На новинарите треба да им се обезбеди доволен број на места за седење во судниците согласно нивното барање, а без притоа да се исклучува јавноста, освен доколку тоа е практично неизводливо.

Начело 14 - Известување во живо и снимање во судница

Медиумското известување во живо од судница или снимањето во судница не треба да е дозволено освен доколку тоа не е изречно дозволено во согласност со закон или од надлежните судски власти. Таквото известување треба да се дозволува само во оние случаи кога истото нема да предизвика сериозен ризик од несоодветно влијание врз сведоците, жртвите, странките во кривичната постапка, поротниците или судиите.

Начело 15 - Поддршка за медиумското известување

Надлежните органи треба да им обезбедуваат на новинарите информации за закажани рочишта, обвинителни акти или други информации од интерес за судското известување на нивно барање. На новинарите треба да им се дозволи да прават или добиваат копии од јавно објавени пресуди. Новинарите треба да ја имаат можноста да ја известат јавноста за таквите пресуди.

Начело 16 - Заштита на сведоци

Не треба да се објавува идентитетот на сведоците освен доколку сведокот не дал претходна согласност за тоа, доколку идентификацијата на сведокот не претставува прашање од јавен интерес или доколку тоа сведоштво не било веќе дадено во јавност. Идентитетот на сведоците не смее да се открива во случаи кога со тоа би му се загрозил неговиот живот или безбедност. Мора да се земаат сериозно предвид програмите за заштита на сведоци, а особено во кривични постапки од областа на организираниот криминал или кога станува збор за кривични дела сторени во рамките на семејството.

Начело 17 - Медиумско известување за извршувањето на судските пресуди

На новинарите треба да им се дозволи да имаат контакт со лицата што отслужуваат казна затвор сè додека тоа не е во спротивност со правичното правораздавање, правата на затворениците и затворските службеници или безбедноста во затворот.

Начело 18 - Медиумско известување по издржувањето на судските пресуди

Со цел да не се врши влијание врз ресоцијализацијата на лицата коишто служеле казна затвор, правото на заштита на приватноста од членот 8 од Конвенцијата треба да го опфаќа и правото на заштита на идентитетот на лицата во врска со претходно сторено кривично дело по издржувањето на казната, освен доколку тие изречно не се согласиле да го откријат својот идентитет или тие самите или нивното претходно кривично дело не претставуваат тема од јавен интерес или тие самите не станале повторно тема од интерес на јавноста.